

„Konkurencia nie je výsledkom žitia v kapitalistickej spoločnosti. Je dôsledkom toho, že nežijeme v raji.“

Steve Horwitz

Obsah

Grécko je len začiatok
str. 1

Dlh Slovenska na úrovni 170%
str. 2

Ochrana zamestnaných pred
nezamestnanými
str. 3

Čo vlastne Komisia Slovensku
odporúča?
str. 3

Účet za eurožúr rastie
str. 4

Prvých päť rokov dekriminali-
zácie drog
str. 5

Oplatilo sa Slovensku euro?
str. 6

Podujatia INESS
str. 7-8

Cena štátu
str. 9

Opraviť tečúce kohútiky
nestačí
str. 9

Pro/Anti Market
str. 10

www.INESS.sk

Editorial

Richard Ďurana

V priebehu uplynulého mesiaca sme zorganizovali tri výborné podujatia pre priaznivcov (nielen) ekonómie a pre študentov. Zorganizovali sme v poradí už piaty letný *The Liberty Camp* s medzinárodnou účasťou a vynikajúcimi zahraničnými lektormi. Svoju tradičnú výročnú prednášku na pozvanie INESS predniesol v Bratislave významný európsky liberarián *Dr. Sean Gabb*. A napokon, minulý týždeň sme pri príležitosti nedožitých narodenín Milтона Friedmana organizovali v poradí druhé podujatie s názvom *Odkaz Milтона Friedmana pre slobodu*, kde sme diskutovali nielen o jeho myšlienkach a morálke kapitalizmu, ale rozobrali sme aj súčasnú situáciu v eurozóne v súvislosti s tzv. Friedmanovou kliatbou, ktorú na euro pred desaťročím uvalil. V čísle nájdete podrobnejšie informácie o všetkých troch podujatiach.

Práve euro kazí dovolenky európskych politikov a vracia ich späť k rokovacím stolom riešiť prehlbujúce sa problémy dlhovej krízy krajín eurozóny. Podľa dohody z posledného európskeho summitu Grécko zbankrotuje. Pre tých, ktorí sú už témou unavení alebo sa o ňu zaujímajú len okrajovo prinášame krátky sumár v článku *Grécko je len začiatok*. Pre tých, ktorí chcú vedieť o ďalšom postupe krajín Eu-

rozóny viac, tu máme obsiahlejší článok s názvom *Účet za eurožúr rastie*. Euru sa venujeme aj článku na str. 6, v ktorom sa snažíme hľadať odpoveď na komplikovanú otázku, či sa oplatilo Slovensku prijať euro.

S letom neprišli len dovolenky ale aj obdobie, v ktorom je vláde nastavené zrkadlo v podobe hodnotenia jej prvého roku. Pohľad INESS na pôsobenie vlády nájdete v článku *Opraviť tečúce kohútiky nestačí*.

Ako každý rok, aj tento sa diskutuje o minimálnej mzde. Napriek očakávaniam, že nová vláda prehodnotí zmysluplnosť tohto inštitútu sa dozvedáme, že navrhuje minimum opäť zvýšiť. Náš pohľad na tento krok prinášame v článku *Ochrana zamestnaných pred nezamestnanými*.

Toto leto podľa všetkého do Európy asi uhorková sezóna nepríde.

Prajem vám veľa slnka a príjemné čítanie,

Richard Ďurana

Grécko je len začiatok

Juraj Karpiš

Podľa dohody z posledného európskeho summitu Grécko zbankrotuje. Čiastočne, selektívne alebo prechodne? Zbankrotuje. Veritelia prídu z dôvodu nesolventnosti krajiny o časť súčasnej hodnoty svojich pohľadávok, dohoda počíta s 21%. Toľko k tvrdeniam, že bankrot krajiny eurozóny je neprípustný a vylúčený.

No ťažko porodená dohoda dlhových kríz určite nevyrieši. Na to obsahuje príliš málo bolesti pre subjekty, ktoré eurožúr v periférnych krajinách financovali. „Trest“ za svoje chybné rozhodnutia si totiž vybrali sami. Pompézne ohlasovaná spoluúčasť súkromného sektora pripomína skôr dobrý obchod.

Veritelia Grécka budú môcť vymeniť staré dlhopisy pri netrhovo vysokých cenách za nové, dobre úročené grécke štátne dlhopisy teraz už garantované daňovými poplatníkmi celej eurozóny. Keďže Grécko si na garanciu istiny nových dlhopisov bude musieť požičať z eurovalu, pomer jeho dlhu k HDP sa pravdepodobne touto „reštrukturalizáciou“ ešte

paradoxne zvýši. Zároveň sa radikálne natiadne splatnosť záchranných úverov pre Grécko, Írsko a Portugalsko. Úroky, ktoré tieto krajiny platia daňovým poplatníkom, sa znížia na absurdne nízku úroveň. Euroval sa má zmeniť na biano šek v rukách europolitikov, ktorí z jeho zdrojov budú môcť priamymi nákupmi manipulovať dlhopisové trhy

alebo zachraňovať súkromné finančné inštitúcie podľa vlastného výberu.

Namiesto riešenia v podobe radikálnej reštrukturalizácie dlhov problematických krajín a následnej štátom riadenej likvidácie časti európskeho bankového sektora sa pokračuje v

prehadzovaní strát na daňových poplatníkoch. Talianske rizikové prírážky po krátkom oddychu opätovne rastú a agentúra Moody's umiestnila rating Španielska do režimu pozorovania s negatívnym výhľadom. V poradí 10 stretnutie k téme záchrana Grécka a eura za uplynulých 18 mesiacov tak určite nebolo posledné.

SME, 1.8. 2011

Porovnanie

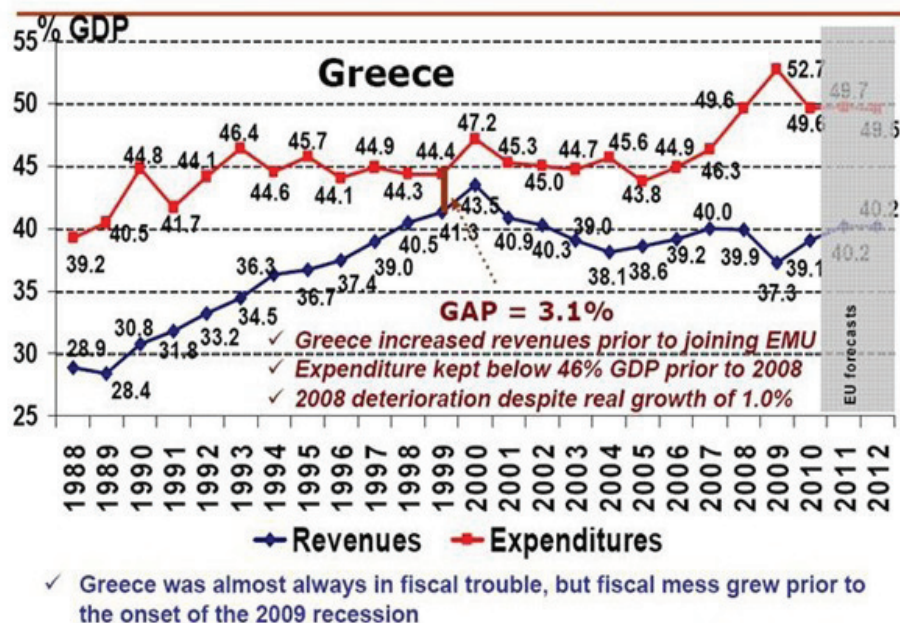
Príjmy a výdavky Grécka

Porovnanie vývoja verejných výdavkov a príjmov Grécka (ako % HDP) ukazuje, ako vážne to táto krajina myslela s plnením Maastrichtských kritérií a aký obrovský deficit im trhy vďaka členstvu v eurozóne tolerovali.

Zdroj: Európska komisia

II. Third disequilibrium: Fiscal laxity

Gikas A. Hardouvelis

Source: European Commission, Spring 2011 forecasts

19

Dlh Slovenska na úrovni 170%

Radovan Ďurana

Odhliadnime od zaužívaného a ťažko uchopteľného porovnávania verejného dlhu a HDP. Pre daňového poplatníka má podstatne relevantnejší význam ukazovateľ podielu verejného dlhu a daňových príjmov štátu. Taký ukazovateľ v preklade hovorí, koľko rokov by museli obyvatelia platiť dane pri súčasnej výške sadzieb, bez jedinej služby poskytovanej štátom (vrátane zdravotníctva) a jediného vyplateného dôchodku, aby bol dlh splatený.

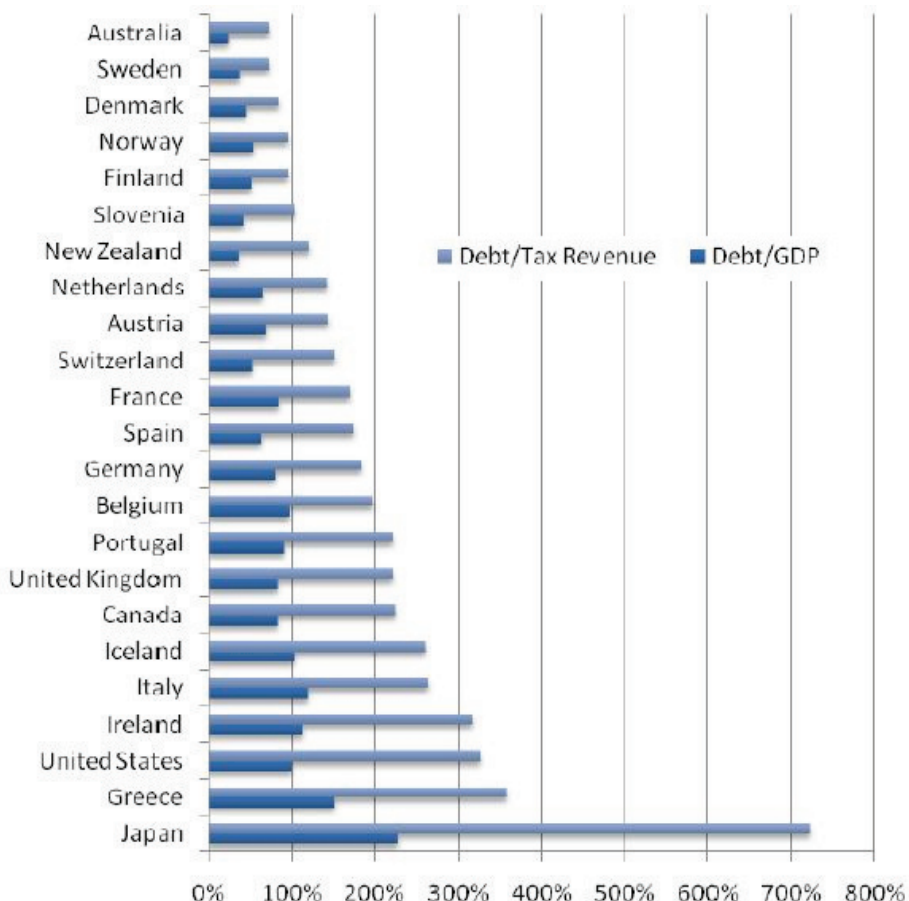
V roku 2011 by mal dlh dosiahnuť 170% ročných daňovo odvodových príjmov. Takmer dva roky bez štátu, a boli by sme bez dlhu a úrokových nákladov. Veľa alebo málo?

PHILIPP BAGUS
TRAGÉDIA EURA

Slovenské vydanie: (c) TRIM Broker a INESS
Rok 2011
160 strán

Knihu si môžete za cenu 9,90 Eur zakúpiť v INESS alebo v obchode vo vašom meste.

Viac informácií o knihe Tragédia eura nájdete v predchádzajúcom čísle Market Finesse.

Ochrana zamestnaných pred nezamestnanými

Richard Ďurana

Vláda navrhuje zvýšiť minimálnu mzdu. 2,9% navýšenie sa odborom máli, požadujú rast o 4,1%. Téma sa teda napriek povolebným očakávaniam nezmenila a stále sa rokuje o koľko sa minimálna mzda zvýši, namiesto diskusie o jej možnom zrušení.

Pozrime sa na motivácie zainteresovaných aktérov - vlády, zamestnávateľov a zamestnancov, a dôsledky ich snaženia.

Motivácia zamestnancov je zrejme - minimálna mzda je príklad, kedy dobre organizovaná záujmová skupina (zamestnaní odborári) vie presadiť svoje záujmy proti záujmom veľkej, ale vôbec neorganizovanej skupiny nezamestnaných. Pomocou minimálnej mzdy nielen garantujú svoj príjem, ale zároveň bránia konkurencii (rozumej nezamestnaným) vstúpiť na trh práce. Práve kvôli organizovanosti zamestnancov v odboroch sa jazyček váh pri rozhodovaní vlády bude v prípade takto citlivej témy posúvať skôr k nim než k neorganizovaným nezamestnaným. Zamestnávateľa sú jediní, kto znáša náklady zvyšovania minimálnej mzdy, preto sa budú usilovať o zastavenie jej rastu.

Zvyšovanie minimálnej mzdy sa väčšinou ohľadáva snahou zvýšiť príjem nízko príjmových rodín a odstraňovať chudobu. Existuje však

hneď niekoľko dôvodov, prečo zvyšovanie minimálnej mzdy tento cieľ nemôže naplniť.

Vyššia minimálna mzda znižuje motiváciu zamestnávateľov zamestnávať nízko príjmových a nízko kvalifikovaných pracovníkov, teda práve tých, ktorým mala pomôcť. Tento efekt sa mimochodom podľa empirických zistení významne vzťahuje hlavne na mladých ľudí. Ak sa pozrieme na vec z pohľadu nezamestnaných, tí aj v prípade, že by chceli, nemôžu predávať svoju prácu za nižšiu cenu než je arbitrárne uvedená v zákone. Minimálna mzda tak nezmyselne chráni už zamestnaných na úkor nezamestnaných. Umelo zvyšuje cenu práce na trhu, čoho výsledkom je menší dopyt po práci a tvorí sa menej pracovných miest.

Vyššia minimálna mzda nízko príjmovým rodinám skôr škodí než pomáha, pretože efekt uvedený vyššie sa vzťahuje na ľudí práve z takýchto rodín. Minimálna mzda teda naopak zvyšuje chudobu, pretože sťažuje členom takýchto rodín získať zamestnanie.

Aj pre zamestnancov so mzdou v blízkosti minimálnej mzdy predstavuje jej zvyšovanie dvojsečnú zbraň. Vyššia minimálna mzda totiž zvyšuje náklady zamestnávateľa, ktorý by inak mohol financovať zvyšovanie zručností

či kvalifikácie zamestnanca a teda získavanie predpokladov pre lepšie platené miesta v budúcnosti. Minimálna mzda teda sťažuje zamestnancom (áno, aj tým, ktorí bojujú za jej zvyšovanie) prístup k lepšie plateným miestam, ktoré sú najlepším prostriedkom k zvyšovaniu príjmu rodiny. Tento negatívny efekt je navyše dlhodobý.

Zo všetkých uvedených dôvodov je zrejmé, že keby mali aj nezamestnaní odbory, celkom určite by boli za zrušenie minimálnej mzdy.

Ak niekomu naozaj záleží na zlepšení situácie nízko príjmových rodín a nízko kvalifikovaných zamestnancov, mal by sa zamerať na vytváranie prostredia, ktoré motivuje k vytváraniu nových pracovných miest práve pre tieto skupiny, a nie na zväčšovanie prekážok pre ich zamestnávanie. Vyšší dopyt po práci zo strany zamestnávateľov tlačí na rast miezd a preto by výsledkom takejto politiky bola spokojnosť všetkých členov tripartity, ktoré v súčasnosti skôr bojujú než spolupracujú. Od vlády, ktorá spustila projekt Singapur, sa skôr očakáva, že minimálnu mzdu, podobne ako v Singapure, zruší.

SME, 4.8. 2011

Čo vlastne Komisia Slovensku odporúča?

Radovan Ďurana

Slovenské médiá transponovali správu EK napríklad takto: „Škrtní výdavkov sa nedá trvalo kresť deficit, tvrdí Brusel“. Pozrime sa teda na originál správy.

1) Škrtnie

„Konsolidáčnej úsilie sa zameriava najmä na stranu výdavkov prostredníctvom úspor výdavkov na tovar a služby, ako aj na mzdy, čo však môže byť ďalej ťažko realizovateľné na udržateľnom základe.“

Áno, táto veta má v sebe dve základné pravdy:

a) Deficit v budúcom roku by mal dosiahnuť 3,5 mld. eur. Výdavky na mzdy a tovary a služby zhruba toľko isto. Je jasné, že touto metódou nie je možné eliminovať schodok (iba celú centrálnu verejnú správu :-))

b) Vláda šetrí ľahšou a politicky prijateľnejšou cestou. Rozhodne jej nemôžeme vyčítať, že škrtá na prevádzke, skôr chváliť (hoci by mohla viac). Vyčítať jej ale musíme neochotu škrtáť v zákonom stanovených (mandatórnych) výdavkoch. Naďalej máme dotáciu na dôchodcovské dovolenky, vianočný príspevok, či štátne dostihové závodisko.

Z textu Komisie rozhodne nevyplýva, že znižovaním ostatných (ako prevádzkových)

výdavkov nie je možné ďalej znižovať deficit. Ba dokonca je možné zároveň škrtním znižovať deficit a zvyšovať niektoré výdavky (ak nemá dôjsť k rozširovaniu súčasného plytvania):

„Vo všeobecnosti je hlavnou výzvou pre Slovensko zaistiť, aby sa konsolidáciou zabezpečili a dokonca zvýšili výdavky na položky podporujúce rast, ako napríklad vzdelávanie a dopravná infraštruktúra.“

2) Dane

Odporúča Komisia zvýšiť dane?

„Existuje priestor na zvýšenie príjmov z daní, ktoré sú najmenej škodlivé pre rast, ako napríklad dane z majetku a environmentálne dane, a na zlepšenie efektívnosti výberu daní, najmä z hľadiska veľkých výpadkov DPH“.

Z pohľadu výrokovej logiky nemožno túto vetu interpretovať ako odporúčenie na zvyšovanie daní. Nie je totiž jasné, či príjmy ostatných daní majú byť zachované. Komisia môže odporúčať trade off, tak ako navrhuje Ministerstvo financií.

Vo veci DPH komisia nehovorí nič nové, je to stará básnička, ktorú nám vyčíta aj MMF.

K stanovisku Európskej komisie však možno zaujať kritický postoj, pretože neupozorňuje na nízku efektívnosť verejných výdavkov*. Podľa nášho názoru súčasná stále nízka efektívnosť výdavkov verejnej správy nevytvára priestor na požiadavku na zvyšovanie daňového zaťaženia. Skôr naopak.

* Otázka je, či chceme, aby Komisia vôbec dávala nejaké zásadné odporúčania a hodnotenia, keďže ide o nevolený orgán, ktorý nenesie žiadnu zodpovednosť (ani politickú), a na ktorý nemá slovenský občan žiadny dosah.

INESS.sk, 27.6. 2011

Účet za eurožúr rastie

Juraj Karpiš

Bankrot čiastočný alebo dočasný, ako ho nazvala ratingová agentúra Fitch. Ale nech už to znamená čokoľvek, stále ide o bankrot. Dôjde totiž k zníženiu súčasnej hodnoty pohľadávok veriteľov – z dôvodu nesolventnosti dlžníka.

Ako dospeli európski lídri nakoniec k tomu, čo ešte pred pár týždňami rezolútne odmietali? Späť k rokovacím stolom ich dotlačilo rýchle zhoršenie podmienok na refinancovanie gigantického talianskeho dlhu. Po roku pštovej stratégie problém nezmizol. Naopak, narástol. Premeškáním akcie už zostáva len reakcia a politici teraz tancujú, ako kapitálové trhy pískajú. Namiesto dovolenky teda leteli na ďalšie – za posledných osemnásť mesiacov v poradí už desiate – zasadanie vrcholných predstaviteľov Únie k téme záchrana Grécka a eura. Po prvom nedostatočnom 110-miliardovom balíku z mája 2010 sme sa dočkali dohody na základných črtách druhého gréckeho záchranného balíčka.

Jeho celkový objem by mal dosiahnuť 109 miliárd eur. Časť predstavuje zníženie úroku, ktorý Grécko platí na záchranných úveroch, na rozprávkových 3,5 percenta a zároveň sa natiahne ich splatnosť z terajších sedem a pol roka na pätnásť až tridsať rokov. Na porovnanie, Slovensko pri poslednej emisii 15-ročných dlhopisov dostalo ponuku na refinancovanie za 5,32 percenta.

Týmto sa výrazne zlepši profil gréckeho dlhu a zníži sa tlak na jeho refinancovanie v najbližších rokoch. Rovnaké zníženie úrokov na natiahnutie splatnosti úverov čerpaných z eurovalu dohoda sľubuje aj Portugalsku a Írsku. V prípade Írska si harmonizátori v Bruseli neodpustili podmienku, že sa bude „konštruktívne zúčastňovať na diskusiách pri príprave návrhu smernice o Spoločnom konsolidovanom základe dane z príjmu právnických osôb“. Preložené z európskeho newspeaku to znamená, že Írsko bude musieť zvýšiť nízke dane, ktoré sú trňom v oku starých členských krajín.

.spoluúčasť

Zásadnou zmenou oproti predchádzajúcim pokusom o záchranu nesolventného Grécka je teraz spoluúčasť súkromného sektora. Tá má spočívať v dobrovoľnej výmene starých gréckych dlhopisov za nové. Výmena bola dohodnutá s Institute of International Finance (IIF), čo je medzinárodné lobistické zoskupenie najväčších bánk a poisťovní držiacich grécky dlh. Veritelia budú mať možnosť troch rôznych spôsobov výmeny. Prvý je bez straty na istine, s nižším úrokom (4 až 5,5 percenta) a 30-ročnou splatnosťou. Ďalšie dva obsahujú už aj tzv. haircut – dvadsaťpercentné zníženie istiny, za čo bude investor kompen-

zovaný vyšším úrokom na nových dlhopisoch (5,9 až 6,8 percenta). Istina nových gréckych dlhopisov, ktoré veritelia výmenou získajú, má byť zároveň garantovaná dlhopismi s ratingom AAA, ktoré si Grécko musí zaobstarať. Celkový príspevok súkromného sektora sa odhaduje na 37 miliárd eur (závisí od konečného objemu vymenených dlhopisov) a priemerný haircut na dlhopisoch má dosiahnuť 21 percent z čistej súčasnej hodnoty.

Ďalšou dôležitou zmenou je uvoľnenie pravidiel na využívanie prostriedkov z eurovalu (EFSF). Kým doteraz mohli z neho čerpať úvery iba problematické krajiny, po novom sa z neho budú môcť poskytovať aj pôžičky na refinancovanie a rekapitalizáciu súkromných bánk v neproblematičných krajinách. Tiež bude možné nakupovať vládne dlhopisy na sekundárnom trhu s cieľom upokojiť vznikajúce napätie. Únia sa týmto krokom pravdepodobne snaží odbremeniť Európsku centrálnu banku od nakupovania vládnych dlhopisov. Tieto nákupy sa totiž príliš nehodia k obrazu nezávislej centrálnej banky. Navyše ECB má dosť práce aj bez tejto funkcie. Zachraňuje totiž bankové systémy krajín PIIGS a napríklad gréckym bankám požičala už 103 miliárd, ktoré by sme v sumách uvádzaných v záchranných balíkoch hľadali ťažko.

.super biznis

Dohodnutá dobrovoľná účasť súkromného sektora sa – skôr ako na trest za chybné rozhodnutia – podobá na výhodný obchod pre súkromné finančné inštitúcie. Investori budú môcť vymeniť staré dlhopisy kryté iba sľubom gréckej vlády pri omnoho vyšších cenách, než za aké sa dnes obchodujú na trhu, a na oplátku dostanú dobrým kolaterálom kryté grécke dlhopisy so zaujímavým úrokom. Grécky dlh paradoxne po tejto „reštrukturalizácii“ za spoluúčasti súkromného sektora ešte viac narastie. Grécko si totiž na krytie nových štátnych dlhopisov dlhopismi s AAA ratingom bude musieť z eurovalu požičať viac, než ušetriť vďaka odpusteniu časti istiny súkromnými veriteľmi. Dlh k HDP by tak podľa Reuters mohol budúci rok narásť až o 14 percent na 179 percent HDP.

Domingo Cavallo, minister financií Argentíny

z obdobia počas posledného bankrotu tejto krajiny, prirovnáva dohodu k situácii Argentíny v lete 2001. Vtedy došlo k radikálnemu navyšovaniu pomoci zo strany MMF v snahe predísť tomu, čo by ratingové agentúry označili čiastočným bankrotom. Premeškala sa tak šanca reštrukturalizovať dlh v čase, keď mala krajina ešte pomerne vysoké rezervy a vklady obyvateľstva zatiaľ masovo neutekali. Následný neriadený bankrot začiatkom roku 2002 ukázal, že zdroje z MMF sa namiesto záchrany súkromných investorov mohli lepšie využiť na riešenie následkov riadenej reštrukturalizácie dlhu – stabilizáciu domáceho bankového sektora a financovanie verejnej správy v prechodnom období.

Kto očakával bolestivé straty pre banky, ktoré grécky žúr financovali, bude sklamaný. No vzhľadom na to, že tento návrh pripravovali subjekty, ktoré by tieto straty mali niesť, je to asi také prekvapivé, ako keď sa zločinec dobrovoľne nedostaví na výkon trestu. Absencia odporu aj snahy vyjednávať zo strany volených zástupcov, ktorí by mali strážiť peniaze daňových poplatníkov eurozóny, musela prekvapiť aj samotné banky. Deutsche Bank by podľa nemeckého Welt am Sonntag súhlasila s odpísaním až 50 percent z dlhu, no v IIF ju francúzske banky presvedčili, že tak ďaleko naozaj ísť netreba. Nemecká poisťovňa Allianz a banka Commerzbank boli pripravené ponúknuť 30 percent. S dohodnutými 21 percentami nakoniec Deutsche Bank údajne na celej transakcii dosiahne ešte mierny zisk.

.zhrňte si to

Súkromní veritelia dostanú možnosť predať svoje dlhopisy za netrhovo vysoké ceny. Následne môžu kúpiť nové, dobre úročené a daňovými poplatníkmi celej eurozóny garantované grécke dlhopisy. Grécko sa celou operáciou zvýši zadlženosť v pomere k HDP. Splatnosť úverov, ktoré si problematické krajiny zobrali na kreditku daňových poplatníkov, sa radikálne natiahne a úroky klesnú na absurdnú úroveň. Euroval sa zmení na bianko šek v rukách ministrov financií mimo kontroly národných parlamentov a politici budú môcť s podporou eurovalu manipulovať dlhopisové trhy alebo zachraňovať súkromné finančné inštitúcie podľa vlastného výberu. Nie, to neznie ako riešenie dlhovej krízy, ale ako pokračovanie v pomýlenom a drahom prístupe, keď sú banky nepriamo zachraňované za peniaze daňových poplatníkov cez proklamovanú záchranu nesolventných krajín.

Udalosti po finančnej kríze poukazujú na úzke prepojenie bankového sektora a politiky v Európe. Ozajstnej reštrukturalizácie dlhov problematických krajín a následnej likvidácie časti finančného sektora formou

rýchlych bankrotov postihnutých inštitúcií sa preto asi nedeckáme. Napriek tomu, že na prípravu týchto procesov mala Únia minimálne rok. Pritom likvidácia aktív problematických subjektov – pri garancii vkladov obyvateľstva štátom alebo ich prebratie a následný predaj schopnejším vlastníkom (na túto príležitosť čaká kopa investorov) – sa zdá byť rádovo lacnejším a hlavne systémovým riešením.

Je preto pravdepodobné, že budeme aj naďalej sledovať kontinuálny výber vkladov z bánk v Grécku, Írsku a Taliansku. Švajčiarsky frank, zlato, nehnuteľnosti v Londýne či Berlíne nakupované za úspory, unikajúce z PIIGS, pôjdu na dračku. A problémy krajín zahltených dlhmi sa budú postupne zhoršovať. Otázne je, čo sa stane, keď si novú

dohodu prepočítajú nemeckí voliči. Po novom nastavený systém totiž znamená, že za problematické krajiny cestou eurovalu ručia hlavne oni. Ak euroval očistíme o podiely samostatných PIGS, ktoré sa samy za vlasy z vody nevytiahnu, a zároveň o podiel Talianska (to pravdepodobne čoskoro nebude schopné garantovať vlastné záväzky, a nieto ešte cudzie), nemecký podiel na zárukách pri dnešnom, nedostatočnom objeme eurovalu 780 miliárd eur, dosiahne až sedminu nemeckého HDP (333 miliárd eur). Náš podiel záruk – po očistení o PIIGS – dosiahne až 18 percent slovenského HDP.

Akcionári bánk a najväčší držiteľia problematických vládnych dlhopisov určite nepredstavujú väčšinovú populáciu. V USA 5 percent najbohatších drží 70 percent všetkých

finančných aktív, v Európe to nebude príliš odlišné. Čiže pri záchrane veriteľov problematických krajín z verejných zdrojov ide aj z hľadiska politickej ekonómie EÚ o zaujímavý jav. Je to vlastne masívny transfer bohatstva paradoxne smerom od chudobnejších vrstiev obyvateľstva k tým bohatším. Slovensko by malo takéto transfery bohatstva, ktoré podporujú morálny hazard, ohrozujú ekonomický rast a vyvolávajú nacionalistické vášne v Únii, odmietnuť. Bude mať na to ešte príležitosť, konkrétne na jeseň v parlamente, keď by sa mala schvaľovať nová podoba eurovalu a tiež pri ratifikácii jeho trvalej formy v podobe Európskeho stabilizačného mechanizmu.

.týždeň, 30.7. 2011

Prvých päť rokov dekriminalizácie drog

Jakub Stračina

V júli 2001 vstúpil v Portugalsku do platnosti zákon o dekriminalizácii drog. Dekriminalizované boli všetky drogy, nielen marihuana. Štúdiu, ktorá sa zameriava na vyhodnotenie prvých 5 rokov dekriminalizácie (2001 – 2006) vypracoval Glenn Greenwald v spolupráci s CATO Institute v roku 2009. Štúdiá opisuje dekriminalizáciu, jej hlavné ciele a výsledky.

.dekriminalizácia

Dekriminalizácia sa vzťahuje na nákup a držbu za účelom osobnej spotreby. Tá je definovaná ako „množstvo dostatočné na 10 dní konzumácie pre jednu osobu.“ Dekriminalizácia však nie je legalizácia. Držba drog je stále nelegálna. Tí, čo sa jej dopustia, však nie sú predmetom trestného konania. Ide o priestupok a daná osoba nemôže byť zadržaná. Pašovanie a distribúcia ostávajú trestnými činmi, za ktoré hrozí 4 až 12 rokov väzenia.

Trestom za držbu drog je v zásade napomenutie, pokuta alebo pokuta, ktorej odpustenie je podmienené vyhľadáním odbornej pomoci. Komisia, ktorá rozhodne o uložení trestu a nutnosti odbornej pomoci má vo svojom rozhodovaní značnú mieru slobody. Okolnosti, na ktoré sa prihliada, sú typ užitej (držanej) drogy, fakt či šlo o spotrebu na verejnosti, alebo v súkromí a posúdenie, či je daná osoba závislá, alebo či šlo iba o príležitostné užitie. Najčastejšie k trestu nedôjde. V roku 2005 napríklad komisia riešila 3 192 prípadov. Z toho len približne v 15 % prípadov uložila sankcie.

Pri celom procese rozhodovania sa kladie vysoký dôraz na diskretnosť. Konzultácie s osobou, ktorá sa dopustila drogového priestupku, sú neformálne. Snahou je osobu v priestupkovom konaní nestigmatizovať a nevyvolávať pocit viny, ale pristupovať k celej veci ako k zdravotnému problému. Tento

prístup vychádza z pozorovania, že strach z trestného konania a spoločenskej stigmy je hlavnou prekážkou pri vyhľadávaní odbornej pomoci. Zároveň sa mohli zdroje predtým vynaložené na trestné konanie a väzenie použiť na liečbu a prevenciu.

.dopady dekriminalizácie

Jednou z obáv bol vzrast drogového turizmu. Táto obava sa však nenaplnila. Od dekriminalizácie šlo v 95 % drogových prípadov o občanov Portugalska, podiel občanov iných krajín EÚ bol blízko 0 %.

Jedným zo spôsobov, ako merať rozsah užívania drog, je zistiť percento populácie, ktorá má s drogami osobnú skúsenosť. Od dekriminalizácie do roku 2006 zaznamenala táto štatistika vo vekovej skupine 13-18 rokov pre všetky typy drog pokles. Pre vyššie ročníky došlo v niektorých kategóriách k miernemu nárastu, čo sa dá sčasti vysvetliť efektom kohorty. Dôležitým výsledkom je badať pokles konzumácie heroínu. Napríklad pre vekovú skupinu 16-18 rokov prišlo za sledované obdobie k poklesu z 2,5 na 1,8 %. Heroín predstavoval v Portugalsku v 90. rokoch veľký problém a zo zdravotného hľadiska predstavuje vysoké riziko, najmä pre spôsob jeho užívania.

Od dekriminalizácie začal stabilne klesať po-

čet diagnostikovaných prípadov HIV a AIDS medzi drogovými závislými. Napríklad medzi rokmi 1999 a 2003 prišlo k 17 % poklesu. Za to isté obdobie pritom narástol počet ľudí podstupujúcich liečbu zo závislosti o 147 %. Mierny pokles zaznamenal aj výskyt nových prípadov žltacku typu B a C.

V absolútnych číslach medzi rokmi 2002 a 2006 klesol počet úmrtí súvisiacimi s drogami pre každý typ drog. Od začiatku 90. rokov až po dekriminalizáciu pritom toto číslo narastalo. Pre opiáty (vrátane heroínu) to číslo postupne kleslo z 281 na 133 v roku 2006.

Vo všeobecnosti Portugalsko bolo aj pred dekriminalizáciou aj po nej krajinou s relatívne nízkou mierou konzumácie drog. V roku 2006, teda 5 rokov po dekriminalizácii, malo portugalské obyvateľstvo vo veku 15 až 64 rokov najmenej skúseností s konzumáciou marihuany v EÚ. V prípade kokaínu je na tom v Európe od Portugalska lepšie len 5 krajín.

.záver

Na základe porovnání situácie pred rokom 2001 a po ňom dospel Glenn Greenwald k záveru, že dekriminalizácia pomohla Portugalsku v boji proti drogám. Zároveň sa výsledky javia ako veľmi pozitívne pri porovnaní s krajinami, ktoré praktizujú politiku tvrdých trestov voči užívateľom drog. Celá štúdiá, ktorá sa zaoberá mnohými aspektmi portugalskej dekriminalizácie, je dostupná na internetových stránkach CATO Institute.

.týždeň, 27.6. 2011

Oplatilo sa Slovensku euro?

Juraj Karpiš

Takmer existenčné problémy eura v podobe krízy dlhov európskych krajín vyvolávajú otázky, či sa skoré zavedenie eura Slovensku oplatilo. Zlepšilo euro postavenie slovenskej ekonomiky a zvýšilo potenciál jej rastu?

Vzhľadom na fakt, že náklady a výnosy zo zavedenia novej meny nikdy nebudú rozložené rovnomerne, je táto otázka vo svojej podstate nezmyselná. Konečná bilancia sa dá definitívne spraviť len na úrovni jednotlivca. Posúdenie výhodnosti novej meny pre slovenskú ekonomiku navyše komplikuje prepuknutie finančnej a následnej aj hospodárskej krízy. Zároveň je doba používania novej meny ešte príliš krátka na to, aby sa jej efekty mohli naplno prejavíť. Ak by sme sa o takýto odhad vplyvov zavedenia eura na slovenskú ekonomiku predsa pokúsili, v tejto snahe nám môže pomôcť porovnanie s vývojom v podobnej ekonomike, ktorá nao-pak euro nezaviedla.

Z krajín vyšehradskej štvorky je vhodné porovnanie s Českou republikou. Maďarsko v uplynulých rokoch prešlo krízou verejných financií a bolo donútené koncom roka 2008 čerpať záchranný úver z MMF, EÚ a Svetovej banky. Poľsko vzhľadom na svoju veľkosť a menšiu závislosť na exporte, ktorá ho čiastočne izolovala od priamych dopadov hospodárskej krízy, taktiež nie je vhodný kandidát na porovnanie.

Z jednoduchého porovnania tempa rastu HDP, inflácie a nezamestnanosti žiadny významný dopad zavedenia eura nevidno (Slovensko do mechanizmu fixných kurzov vstúpilo koncom roka 2005, vstup bol schválený a konverzný kurz stanovený v polovici roka 2008, euro začalo v ekonomike obiehať 1.1.2009). O niečo prudší pokles HDP v krízovom roku 2009 a vyšší rast v roku 2010 možno vysvetliť volatilnejšou slovenskou ekonomikou, ktorá je závislejšia na zahraničnom dopyte ako česká. Rast HDP bol v SR vyšší než v ČR už pred zavedením eura a pravdepodobne súvisí aj s procesom konverencie, t.j. tendencie chudobnejších krajín rásť v dlhodobom horizonte rýchlejšie ako bohaté.

Rast miery nezamestnanosti bol na Slovensku vyšší, z 8,4% na jeseň 2008 na 14,3% na konci roka 2009 (V ČR v tom istom období z 4,2% na 7,5%). Slovenská ekonomika do krízy vstupovala s vyššou mierou nezamestnanosti, čo súvisí s asi najväčším problémom pracovného trhu a to vysokým podielom dlhodobu nezamestnaných.

Samotné zavedenie eura zatiaľ nemalo výrazný vplyv na zmenu dynamiky inflácie spotrebiteľských cien. Samozrejme, tlak na jej zníženie vyvolával už pred rokom

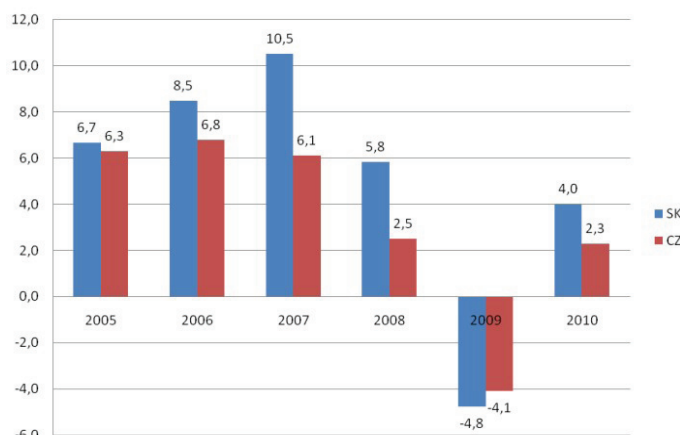
2009 záväzok vstúpiť do menovej únie, na čo bolo nutné splniť Maastrichtské inflačné kritérium. Index prepočítaný na hodnotu 100 k polovici roka 2008, keď sa o tomto kroku definitívne rozhodlo, ukazuje, že inflácia v nasledujúcom období bola takmer identická ako v Českej republike so samostatnou monetárnou politikou. Výrazný odklon možno badať až v poslednom období, keď zrýchľuje inflácia v celej eurozóne, pričom jej rast v Českej republike zjemňuje silnejúca česká koruna.

Tá tesne po vstupe eura do slovenskej ekonomiky vzhľadom na rastúcu averziu voči riziku počas vrcholiacej krízy dočasne oslabil voči slovenskej mene (EUR) o 10%. Odtedy však neustále posilňuje, čo súvisí pravdepodobne s dlhovou krízou v eurozóne a zvolenými nástrojmi, ktorými sa táto kríza rieši.

V oficiálnych dokumentoch slovenských úradov obhajujúcich čo najskorší vstup do eurozóny sú medzi priamymi výhodami zavedenia eura spomínaná eliminácia transakčných nákladov a časti kurzového rizika, ku ktorým samozrejme došlo. Menej samozrejme sú však už dlhodobé očakávania o prehĺbení zahraničného obchodu a zvýšenom prílive zahraničných investícií. Tie bude možné posúdiť až po dlhšom období (ak toto dlhšie obdobie euro prežije), no doterajšie údaje zvýšený príliv investícií neodhľávajú.

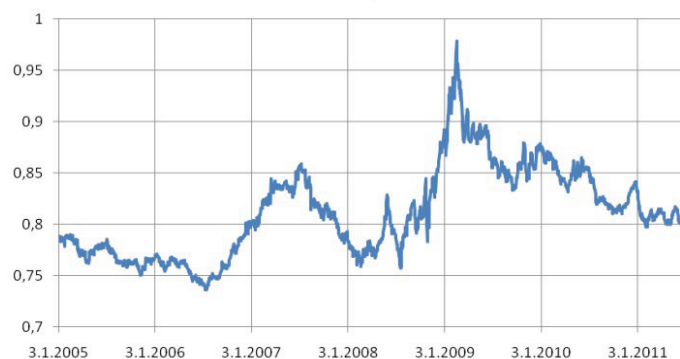
Ďalšou priamou výhodou zavedenia eura mali byť nižšie náklady kapitálu. Odhodlanie vlády prijať euro v čo naskoršom termíne deklarované koncom roka 2005 a najmä konzervatívny prístup k verejným financiám,

Reálny medziročný rast HDP v lokálnej mene

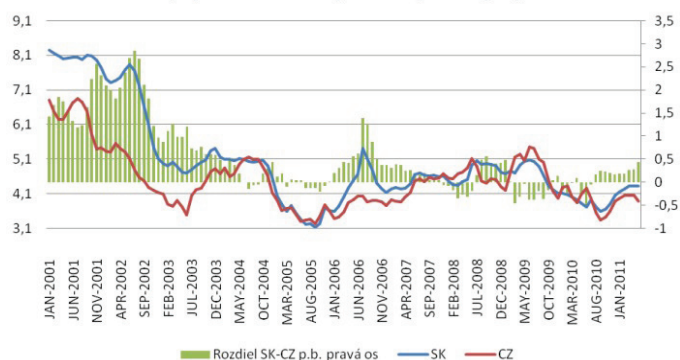
Zdroj: Štatistický úrad SR, Český statistický úrad

Kurz CZK/SKK

Zdroj: ECB, od 1.1.2009 prepočet na SKK cez konverzný kurz eura 30,126

Dlhodobé úrokové sadzby (výnos 10 ročný vládny dlhopis)

Zdroj: ECB, prepočet autor

viedli k zníženiu rizikovej prirážky oproti ČR už pred samotným zavedením novej meny. Prispela aj implicitná garancia proti bankrotu zo strany starších členských krajín, s ktorou finančné trhy pri krajinách eurozóny automaticky (ako sa ukazuje dnes veľmi správne) počítali. No aj v tejto oblasti súčasná kríza v eurozóne zamiešala karty. Samozrejme, možno len špekulovať, koľko by stálo refinacovanie štátneho dlhu Slovenska

v prípade, že by bolo mimo eurozóny, no porovnanie dlhých sadzieb po zavedení eura v roku 2009 ukazuje, že očakávania ďalšieho výrazného zníženia sadzieb boli príliš optimistické a prírážka slovenských dlhopisov opäť mierne rastie. Je to pravdepodobne efekt zlého stavu verejných financií eurozóny ako celku, hoci slovenská verejná správa patrí v tomto klube k tým zodpovednejším. (štátny dlh SR 2010 41% HDP, priemer eurozóny 85,1% HDP, ČR 38,5%).

Okrem spomínaných výhod však euro prinieslo aj výrazné negatíva, s ktorými vláda ani centrálna banka nepočítali. Zásadným je nutnosť podieľať sa cestou záruk na financovaní problematických krajín eurozóny. Kým Česká republika riskuje náklady spojené so súčasnou dlhovou krízou Európy len do výšky podielu krajiny v Medzinárodnom menovom fonde a podielu pripadnúcim na Európsku

komisiu, ktorá tiež prispieva do stabilizačného fondu, Slovensko spolu s ostatnými krajinami eurozóny priamo kryje podstatnú časť záchranného balíka. Ak sa schváli Európsky stabilizačný mechanizmus v podobe, v akej prešiel Európskym parlamentom Slovensko bude musieť do novovzniknutého fondu poslať hotovosť vo výške 659,2 mil. EUR a za poskytnuté úvery ručiť až do výšky 5 108,8 mil. EUR – spolu teda 5,8 mld. EUR, čiže až 19,1% celkového verejného dlhu SR. Samozrejme, z tohto stabilizačného mechanizmu môže teoreticky profitovať aj Slovensko. To je však vzhľadom na jeho relatívne dobrú pozíciu v porovnaní so zvyškom eurozóny málo pravdepodobné a preto bude skôr pri tomto usporiadaní čistým platcom.

Z uvedených ekonomických indikátorov nie je možné jednoznačne uzavrieť, či euro pomohlo alebo poškodilo slovenskej ekono-

mike. Isté však je, že krátko po vstupe sa zásadným spôsobom zmenila filozofia tohto menového klubu a dlhy jednej krajiny sa už explicitne stávajú dlhmi všetkých. Okrem podpory nezodpovedných fiškálnych politík to spôsobí, že Slovensko bude z verejných zdrojov paradoxne podporovať ekonomicky bohatšie krajiny a ich bankové systémy. A to napriek tomu, že pred desiatimi rokmi za vlastné ozdravovalo vlastný, politikmi rozkradnutý bankový sektor, čo stálo vyše 10% HDP a samo nedávno vykonalo bolestivé reformy neudržateľného sociálneho systému. Je možné očakávať, že tento transfer bohatstva vyplývajúci z nečakaných nákladov členstva v eurozóne pravdepodobne zníži ekonomický rast Slovenska v porovnaní so situáciou, keď by Slovensko do únie nevstúpilo.

CI Time, 15. 7. 2011

Odkaz Milтона Friedmana pre slobodu v Bratislave

Richard Ďurana

V piatok 29.7. 2011 INESS organizoval už druhý ročník podujatia Odkaz Milтона Friedmana pre slobodu. 35 hostí, medzi ktorými nechýbali podnikatelia, akademici, novinári, študenti či priaznivci ekonómie, si prišlo vypočuť prednášky Juraja Karpíša z INESS a Ronalda Ižipa z TRIM Broker na zaujímavé témy a diskutovať nielen o eure, ale aj o slobode kapitalizmu ako takom.

Analogické podujatie sa v piatok uskutočnilo v 6 krajinách sveta a v takmer všetkých štátoch Spojených štátov amerických, odkaz Milтона Friedmana si pri príležitosti osláv jeho 99 nedežitých narodenín pripomínali aj také bašty protrhového myslenia ako Cato Institute či Atlas Economic Research Foundation. Na Slovensku sme podujatie organizovali spolu s Foundation for Educational Choice a Slovensko je jedinou krajinou v Európe, kde sa toto podujatie tento rok uskutočnilo.

Osobu Milтона Friedmana asi netreba veľmi predstavovať, keďže ide asi o najznámejšieho bojovníka za osobnú slobodu, slobodný trh a obmedzenú úlohu vlády a nositeľa Nobelovej ceny za ekonómiu za rok 1976. Je známy nielen vďaka svojej akademickej činnosti, kde sa ako predstaviteľ tzv. Chicagskej školy a tzv. monetarizmu venoval teórii peňazí, kde napríklad upozorňoval, že inflácia je čisto monetárny fenomén, ale - a preto si ho pripomínáme aj v INESS - kvôli svojmu úsiliu na poli politickej ekonómie. Napísal niekoľko kníh venovaných myšlienkam osobnej slobody a slobodného trhu, tie najznámejšie sú Kapitalizmus a sloboda a Sloboda voľby (spolu so ženou Rose, ktorá bola tiež ekonómka). Tieto knihy sa stali bestsellermi a popularitu svojim myšlienkam dodal určite aj svojimi pravidelnými stĺpcami v časopise Newsweek, kde pokračoval po Henry Hazlittovi a kam prispieval skoro 20 rokov, ako aj

televíznou sériou Sloboda voľby pomenovanej podľa jeho knihy.

Bol najvýznamnejším kritikom štátneho plánovania a keynesiánskeho prístupu k tvorbe politiky. Zaoberal sa témami ako je licencovanie lekárov, povinná vojenská služba, protimonopolné zákonodarstvo, minimálna mzda, cenová kontrola, veľmi známe sú jeho návrhy ohľadom negatívnej dani z príjmu či kupónového systému v školstve, podľa ktorého by peniaze nemali ísť školám, ale študentom.

Na našom podujatí, ktoré sa uskutočnilo v Jazz Cafe v Bratislave si naši hostia mohli vypočuť dve zaujímavé prednášky súvisiace s odkazom Milтона Friedmana. V prvej Ronald Ižip z TRIM Broker hovoril o tom, prečo je kapitalizmus jediný morálne obhájitelný koncept spoločenského usporiadania. V druhej sa Juraj Karpíš z INESS vrátil k Friedmanovej kľiatbe (Friedman ako jeden z prvých poukazoval na negatíva eura vyplývajúce z konfliktu medzi spoločnou monetárnou politikou a mnohými samostatnými fiškálnymi politikami a predpovedal rozpad eurozóny) a rozprával o súčasnom dianí v eurozóne, záchrane Grécka a ďalších problémových krajín a možných scenároch, ku ktorým vývoj dlhovej krízy smeruje.

Po prednáškach nasledovala živá diskusia, ktorá trvala až do prvej hodiny rannej.

THE FOUNDATION
FOR
Educational
Choice

Richard Ďurana z INESS

Ronald Ižip z TRIM Broker

Juraj Karpíš z INESS

The 2011 Liberty Camp

Katarína Korbelová

Posledný júnový týždeň sa v Hoteli Junior Piatrovská uskutočnil už piaty Liberty Camp, ktorý organizoval INESS v spolupráci s The Language of Liberty Institute. Prednášky viedli vynikajúci americkí (Glenn Cripe, Astrid Campos, Harold Kraemer, Joshua Zader, Patrick Reagan) a slovenskí (Radovan Ďurana, Juraj Karpiš a Richard Ďurana) lektori.

Účastníci zo šiestich kútov sveta mali po každej prednáške priestor na zlepšovanie konverzačnej angličtiny v zaujímavých diskusiách.

Tento ročník bol oproti štandardným prednáškam z oblasti ekonómie, filozofie, či etiky slobody obohatený o prednášky z oblastí investovania, aktivizmu alebo duševného vlastníctva. Zaujímavú výmenu názorov medzi študentmi vyvolala prednáška o právoch nosenia zbraní. Videli sme niekoľko inšpirujúcich videí, nechýbal klip Fight of the Century a zabavili sme sa na „students battle“. Študenti absolvovali výlety do Bojníc, Žiliny alebo na hrad Strečno a celý týždeň pripravovali prezentácie vlastných projektov zameraných na presadzovanie vlastných názorov a hodnôt formou apolitického aktivizmu. Z ich hodnotení môžeme konštatovať, že kemp prebehol úspešne a že aj tento rok sa vo Vrútkach stretla skupina podobne zmýšľajúcich ľudí dopytujúcich vzdelanie a slobodu. Zopár postrehov:

„The Camp was organized at the high level. I have received a lot of useful information for my work. All lectures were interesting.“

„I cannot say how much I enjoyed the camp. Thank you for such an intensive study and great teachers. The camp is really useful and inspires to investigate more.“

„I was very happy for having the opportunity to be a part of this camp. I think you are doing a great job in promoting liberty worldwide. Basics of liberal thought are very well explained by your lectures, videos are helpful for better understanding of the topics and I believe that everyone left this camp with positive impressions and new knowledge about ideas of freedom.“

Týmto by sme sa chceli poďakovať všetkým lektorom, manažmentu hotela a sponzorovi International Republican Institute.

Sean Gabb: Libertarian Views of War and Foreign Policy

Richard Ďurana

Dr. Sean Gabb, riaditeľ The Libertarian Alliance a jeden z najznámejších európskych libertariánov, predniesol na pozvanie INESS v stredu 13.7. 2011 v našich priestoroch prednášku o použití násillia pri šírení slobody a demokracie, o (ne)legitimite vojen a o zahraničnej politike.

Išlo už o štvrtú letnú prednášku Dr. Gabba v Bratislave organizovanú INESS. Videozáznam z prednášky si môžete pozrieť na internetovej stránke INESS.

d'akujeme sme.sk

Radi by sme vám dali do pozornosti jednoduchú možnosť ako môžete **podporiť aktivity INESS**, medzi ktoré patrí napríklad aj projekt **Plytvanie štátu** či vydávanie mesačníka **Market Finesse**.

Môžete tak urobiť zo svojho domova či kancelárie jednoducho cez darovací portál dakujeme.sme.sk. Postup je veľmi jednoduchý a časovo nenáročný.

Priamy link je uvedený nižšie. Za vašu podporu, bez ktorej by naše aktivity nebolo možné realizovať, vám vopred ďakujeme!

<http://dakujeme.sme.sk/organizacia/33/iness-institut-ekonomickych-a-spolocenskych-analyz>

Cena štátu

V INESS Policy Note s názvom Deficit verejných financií: Dôvod na rast daňového zaťaženia? sme už v decembri minulého roku upozorňovali, že zvyšovanie daní nie je primeraným krokom za účelom ozdravenia verejných financií, nakoľko deficit verejnej správy v rokoch 2009 a 2010 bol v rozhodujúcej miere dielom (ne)kontrolovaného rastu výdavkov. Analýza IFP potvrdzuje najvyšší

rast v porovnaní s krajinami EÚ v období 2008-2010. V tejto hitparáde (výdavky očistené o záchranu finančného sektora) sme „vyhrali“ s veľkým náskokom (graf 1).

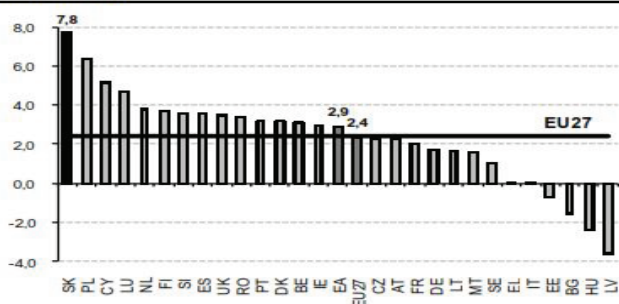
Hoci v hitparáde, ktorá porovnáva priemerný ročný rast podielu výdavkov na HDP, sme obsadili až štvrté miesto, stále môžeme výkonnosť predchádzajúcej garnitúry v snahe (ne) kontrolovať rast výdavkov hodnotiť za vysoko

nadpriemernú (graf 2).

Aj preto je na mieste požadovať od vlády, aby v roku 2012 nehľadala zdroje znižovania deficitu vo zvyšovaní daňových sadzieb, ale eliminovaním neopodstatneného nárastu hlavne mandatórnych výdavkov zavedených v minulosti.

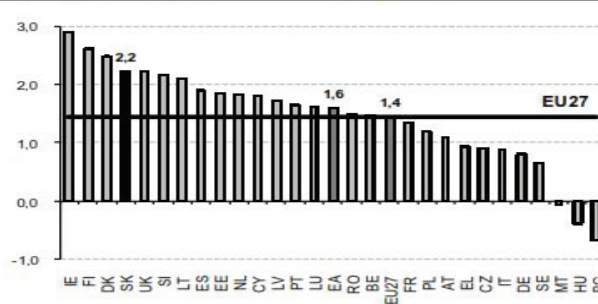
www.cenastatu.sk

Priemerný ročný reálny rast výdavkov VS (v %, 2008-2010)

Zdroj: Eurostat

Priemerná ročná zmena podielu výdavkov VS na HDP medzi rokmi 2007 až 2010 (p.b.)

Zdroj: Eurostat

Opraviť tečúce kohútiky nestačí

Radovan Ďurana

Neočakávaný výsledok volieb zaskočil aj novovzniknutú vládnucu koalíciu. Heslovité volebné programy mali skôr reklamný charakter, neboli výťahom z existujúcich návrhov zmien kandidujúcich strán.

Nečudo, že prvý polrok bol bezzubý, karty neboli pripravené. Aj programové vyhlásenie vlády malo ďaleko od dravosti a razancie volebných programov. Z permanentného strachu pred hrozivými preferenciami hlavného oponenta vylúčila koalícia zo slovníka slovo reforma. Zmeny sa majú diať pre občana, občan nesmie na zmeny doplácať. Deficit akoby mal byť vyriešený prepustením pár stoviek zamestnancov pred dôchodkom, zmrazením plátov poslancov a znížením korupcie pri obstarávaní čajových lyžičiek.

Iste, sú to úsporné opatrenia, a vďaka za ne. Ale deficit v roku 2010 bol vyšší ako celý výnos DPH, hlavného daňového príjmu vlády. Je zrejmé, že problém má oveľa hlbšie korene, ako v efektívite prevádzky štátu. Hovorilo sa o prebiehajúcich auditoch, ale kde je plán rušenia a zlučovania štátnych organizácií? Alebo aspoň obmedzenia neproduktívnych a nepotrebných činností či regulácií?

Hospodárenie vlády sa v porovnaní s predchádzajúcou zlepšilo, ale zrušenie vojenského folklórneho súboru Jánošík rozhodne nestačí. Prístup vlády či parlamentu k diere v pokladnici má ďaleko od prístupu krízového manažéra, ktorého potrebuje verejná kasa, keďže zaznamenala najvyšší priemerný rast výdavkov v celej Európskej únii v krízových

rokoch 2008 až 2010.

Ilustrovať to môžeme na nezrušených, ale transparentnejších dotáciách na dovolenky dôchodcov, zlacnení stavebného sporenia, ale nezrušení neefektívnej prémie k nemu či adresnejšom poskytovaní nesystémových vianočných príspevkov. Vláda odmieta priznať občanom, že dávky financujeme na dlh, a radšej volí mierne, postupné zvyšovanie daňového zaťaženia. Na druhej strane stoja potrebné a pripravované reformy vzdelávania, zdravotníctva, justície či dôchodkového systému. Ak je tu niekto, kto má ťah na bránku, tak je to ministerka spravodlivosti. Jej opatrenia sa síce nemôžu prejavíť hneď, ale nespokojnosť dotknutých stavov je dôkazom, že im stúpa na otlak. A práve ťah na bránku je to, čo chýba ministrom vzdelávania a zdravotníctva, neschopným zrozumiteľne vysvetliť, ako by mal vyzeráť stav nimi regulovaných oblastí na konci volebného obdobia.

Nespokojní musia byť tiež všetci sporitelia. Hoci volebné programy boli plné kritiky zmeneného nastavenia druhého piliera, trvalo rok, kým vláda predložila ucelený návrh.

Sporitelia zatiaľ prišli o tisíce eur. Diera v Sociálnej poisťovni narástla na 800 miliónov eur, ale návrhy na jej skoré zmenšovanie chýbajú a na dlhé roky ju neovplyvní ani navrhovaná odvodová reforma. Tá by mala zaviesť superhrubú mzdu, čo je nesporne potrebný krok sprehľadňujúci finančný vzťah občana a štátu.

Diskusia o výške sadzieb a zdanení jednotlivých skupín pracujúcich však odhalili nejednotnosť koalície. Namiesto snahy znížiť zaťaženie práce aj za cenu deficitu alebo ďalších významných úspor, sa jej hlavným cieľom stala neutralita. Počas diskusií o návrhoch sa totiž úplne abstrahovalo od možnosti, že s nižšími odvodmi by klesli aj budúce dôchodkové a dávkové nároky pracujúcich. Takýto prístup potom robí znižovanie odvodov nemožným, a odvádza pozornosť k otázkam, či samostatne zárobkovo činné osoby platia dostatočne veľa. To nie je vhodný prístup pre krajinu s 13-percentnou nezamestnanosťou.

Rok, ktorý nová vláda strávila pri kormidle, zanecháva rozpačité dojmy. Vláda robí dobré zmeny, opravila tečúce kohútiky v snahe šetriť, vyššou transparentnosťou pootvorila občanom dvere do kuchyne. Ale neprípúšťa diskusiu, že by bolo vhodné upraviť aj základy domu. Deficitnú diery pokrýva úsporami len čiastočne, spolieha sa na prikrývku rastúcich daňových príjmov. Pravdepodobnosť, že sa jej podarí podstatne zlepšiť situáciu v problémových oblastiach, je aj po roku stále nízka.

Hospodárske noviny, 2.8. 2011

Zaujímavá internetová adresa

Vizualizácia veľkosti amerického štátneho dlhu

Vizualizácia veľkosti amerického štátneho dlhu v stodolárových bankovkách. Táto stránka má rovnaký cieľ ako náš plagát Vesmír verejných výdavkov - priblížiť občanom abstraktne veľká čísla s obrovským počtom núl, ktoré si väčšina obyvateľstva nevie predstaviť, do uchopiteľnejšej podoby.

<http://usdebt.kleptocracy.us/>

Pro/Anti Market

ANTI MARKET

Kde sa rýchlo miňa, tam treba pridať

Keď v jednom z programov aktívnej politiky trhu práce zostali nevyčerpané prostriedky, vyvstala otázka, kam s nimi, aby sme ich nebudaj nemuseli vrátiť nemeckým a holandským daňovým poplatníkom. Kľúčovým pre rozhodnutie bol jediný faktor: miera čerpania. Prostriedky sa presunuli tam, kde bola „istota“, že sa vyčerpajú. Bez ohľadu na schopnosť podporiť trh práce. Pridaná hodnota dodatočného eura sa nehodnotí, pretože neexistuje žiadna informácia o užitočnosti toho predchádzajúceho...

Podpora študentského programu Erasmus by podľa nového rozpočtu EÚ mala vzrásť takmer dvojnásobne: „Počas nového viacročného finančného rámca 2014-2020 sa predpokladá nárast počtu mladých, študentov i akademikov, ktorí sa zapoja do rôznych programov mobility, a to zo súčasných 400 tisíc ročne na 700-800 tisíc ročne.“

Iste, o dotované štúdium v zahraničí je veľký, takmer nevyčerpatelný záujem, keďže na VŠ študuje takmer 40% populačného ročníka. Milióny študentov. Kde je ale dôkaz, že polročný pobyt na zahraničnej škole je skutočne prínosom hodný toľkých peňazí? Záujem vraj dnes presahuje možnosti programu dvojnásobne. A rozpočet programu má vzrásť dvojnásobne. Nie je práve existencia previsu dopytu nad ponukou aspoň minimálnou zárukou, že na študijný pobyt sa nedostane „každý“, kto chce cestovať a spoznávať nové krajiny s dotáciou, ale „každý s cieľom sa niečo naučiť“?

DPH na vzostupe

Štandardná sadzba DPH (krajiny majú aj zníženú sadzbu, zatiaľ napr. ČR na potraviny 10%) by mala podľa pravidiel EÚ dosahovať minimálne 15%. Táto harmonizácia zdá sa „nie je dostatočná“, stačí sa pozrieť do prehľadu sadzieb DPH platných v máji 2011. Spodný limit využívajú len dve krajiny únie. Zvyšovanie nepriamych daní má z pohľadu financmajstrov logiku - spotrebiteľia ich ťažko obchádzajú, ale aj svoje negatíva.

Nepriame dane, ktoré sú už zahrnuté v cenách produktov, pričom ich prevod vykonáva predajca, verejnosť vníma ako súčasť ceny. Bohužiaľ, finančná gramotnosť verejnosti je taká (pozorovanie autora na základe jeho prednášok na 30 stredných a vysokých školách), že hoci všetci vedia aká je sadzba DPH, málokto si uvedomuje, že z ceny masla 1 euro je daň takmer 20 centov. Minimum fajčiarov tuší, že 80 - 85% z ceny krabičky cigariet končí v pokladnici štátu. Niet sa čo čudovať, že každá vláda má chuť zvyšovať nepriame dane, verejnosť je pri ich sadzbách podstatne menej citlivá, ako pri sadzbách priamych daní, keďže zhruba len pol milióna ľudí raz ročne pocíti váhu 64 riadku daňového priznania. Zvyšovanie nepriamych daní má však svoj limit, na svojej spotrebe ich zvýšenie pocítia najmä nízkopriemerné skupiny, keďže na spotrebu minú proporčne väčšiu časť svojho príjmu.

Práve platenie priamych daní vyvoláva oprávnené otázky, kde tieto peniaze končia. To je hlavný nedostatok nepriamych daní, svojou skrytou povahou znižujú povedomie verej-

PODPORTE INESS!

INESS je nezávislá nezisková organizácia, ktorá uskutočňuje svoje aktivity vo veľkej miere vďaka podpore darcov. Ak sympatizujete s aktivitami INESS a radi by ste finančne prispeli k ich uskutočňovaniu, môžete tak urobiť bankovým prevodom na účet INESS: 266 475 2087 / 1100 (Traťbanka, a. s., Hodžovo námestie 3, 811 06 Bratislava). Do správy pre prijímateľa uveďte „Dar“.

Srdečne Vám ďakujeme.

nosti o ich daňovej záťaži a tým aj motiváciu kontrolovať efektivitu využitia verejných financií.

Tabuľka (Zdroj: Eurostat):

Standard value added tax rate, %

	2000	2008	2009	2010	2011*	Difference 2008-2011
EU27**	19.2	19.4	19.8	20.4	20.7	1.3
Belgium	21.0	21.0	21.0	21.0	21.0	0.0
Bulgaria	20.0	20.0	20.0	20.0	20.0	0.0
Czech Republic	22.0	19.0	19.0	20.0	20.0	1.0
Denmark	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	0.0
Germany	16.0	19.0	19.0	19.0	19.0	0.0
Estonia	18.0	18.0	20.0	20.0	20.0	2.0
Ireland	21.0	21.0	21.5	21.0	21.0	0.0
Greece	18.0	19.0	19.0	23.0	23.0	4.0
Spain	16.0	16.0	16.0	18.0	18.0	2.0
France	19.6	19.6	19.6	19.6	19.6	0.0
Italy	20.0	20.0	20.0	20.0	20.0	0.0
Cyprus	10.0	15.0	15.0	15.0	15.0	0.0
Latvia	18.0	18.0	21.0	21.0	22.0	4.0
Lithuania	18.0	18.0	19.0	21.0	21.0	3.0
Luxembourg	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	0.0
Hungary	25.0	20.0	25.0	25.0	25.0	5.0
Malta	15.0	18.0	18.0	18.0	18.0	0.0
Netherlands	17.5	19.0	19.0	19.0	19.0	0.0
Austria	20.0	20.0	20.0	20.0	20.0	0.0
Poland	22.0	22.0	22.0	22.0	23.0	1.0
Portugal	17.0	20.0	20.0	21.0	23.0	3.0
Romania	19.0	19.0	19.0	24.0	24.0	5.0
Slovenia	19.0	20.0	20.0	20.0	20.0	0.0
Slovakia	23.0	19.0	19.0	19.0	20.0	1.0
Finland	22.0	22.0	22.0	23.0	23.0	1.0
Sweden	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	0.0
United Kingdom	17.5	17.5	15.0	17.5	20.0	2.5

* 2011 VAT rates refer to rates applicable in May 2011
** Arithmetic average